

LNV-Beleidsdraaiboek diervoederveiligheid
Versie: 01.a
(februari 2007)

Ministerie
Van
Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

Directie
Voedselkwaliteit en Diergezondheid

INHOUDSOPGAVE

1.	Inleiding	4
1.1.	Algemeen	4
1.2.	Doel en inhoud draaiboek	4
1.3.	Overige handboeken	4
1.4.	Opbouw draaiboek	5
2.	Meldings- en classificeringsprocedure	7
2.1.	Inleiding	7
2.2.	Criteria voor de beoordeling van meldingen	7
2.3.	Classificatie van meldingen	9
2.3.1.	Verduidelijking terminologie	9
2.3.2.	Meldingenstructuur	9
2.4.	Fasering	10
2.4.1	Normale fase	10
2.4.2.	Aandachtsfase	10
2.4.3.	Crisisfase	12
2.4.4.	Nazorgfase	12
2.5.	Opzettelijke contaminatie	10
3.	Communicatie	14
4.	Juridische kader	15
4.1.	Europese regelgeving	15
4.2.	Nationale wetgeving	15
4.2.1.	Kaderwet diervoeders	15
	Wettelijke basis maatregelen	15
	Vorzorgsbeginsel	16
	Bestuursdwang	16
	Meldingsplicht	16
4.2.2.	Warenwet	16
4.2.3.	Afvalstoffenwet	16
4.2.4.	Regeling residuen van bestrijdingsmiddelen	17
4.2.5.	Gezondheid en welzijnswet voor dieren	17
4.2.6.	Deconstructiewet	17
4.2.7.	Meststoffenwet	17
5.	Beleidsinstrumenten	18
5.1.	Inleiding	18
5.2.	Maatregelen m.b.t. diervoeders en voedermiddelen	18
5.2.1.	Risico-analyse	18
5.2.2.	Tracering	18
5.2.3.	Monitoring	18
5.2.4.	Bevriezen/vastleggen van voorraden	18
5.2.5.	Informeren/adviseren sector	19
5.2.6.	De verplichting tot vernietigen of uit de handel nemen	19
5.2.7.	De verplichting tot tijdelijke, aparte opslag van partijen	19
5.2.8.	Publiekswaarschuwing	19
5.2.9.	De verplichting tot centrale opslag	20

5.2.10. De verplichting tot het identificeren en registreren van producten	20
5.3. Maatregelen m.b.t. dieren en dierlijke producten	20
5.3.1. Blokkeren van dieren en dierlijke producten	20
5.3.2. Onderzoek van dierlijke producten	20
5.3.3. Verbod op het gebruik van mogelijk gecontamineerde producten	21
5.4. Mogelijkheden m.b.t. gecontamineerde voeders	21
5.4.1. Hergebruik als diervoeders	22
5.4.2. Technische bestemming	21
5.4.3. Vernietiging van gecontamineerd diervoeder	22
Vernietiging voer in binnenland	22
Vernietiging voer in buitenland	22
6. Financieel kader	23
6.1. Algemeen	23
6.2. Kosten crisisbestrijding LNV organisaties	23
Bijlagen	
I Schematische weergave belangrijkste diervoederstromen	24
II Samenstelling Basisoverleg	25
III Lijst van afkortingen	26

1. Inleiding

1.1 Algemeen

Het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) is verantwoordelijk voor een groot aantal beleidsterreinen. Een aantal van deze terreinen is bij uitstek gevoelig voor het ontstaan van crises. Om adequaat op een crisis te kunnen inspelen, treft het ministerie van LNV diverse beleidsmatige en bedrijfsmatige voorzieningen.

De directie Voedselkwaliteit en Diergezondheid (VD) heeft als taak het versterken en integreren van de ketenbenadering in het voedselveiligheids- en diergezondheidsbeleid. Meer specifiek heeft zij de publieke verantwoordelijkheid voor veiligheid van diervoeders. Waaronder ook petfoods. Ook het beheersen van ernstige incidenten en crises op dit terrein behoort tot haar taak. Met het oog op deze verantwoordelijkheid is besloten tot het opstellen van een beleidsdraaiboek diervoederveiligheid.

De mogelijke oorzaken van een diervoederincident of -crisis zijn zeer divers. In de afgelopen jaren hebben zich diverse diervoederincidenten voorgedaan waarbij het o.a. verontreinigen met zware metalen, mycotoxinen, dioxinen en hormonen (MPA) betrof. In dit draaiboek ligt de nadruk op de gevolgen van een contaminatie van diervoeders en de gewenste aanpak voor de beheersing daarvan.

1.2. Doel en inhoud van het Draaiboek Diervoederveiligheid

- Het draaiboek dient LNV-medewerkers bewust te maken van de structuren en procedures die gehanteerd moeten worden bij de beleidsmatige aanpak van een ernstig incident of crisis op het gebied van diervoeders.
- Het dient als handleiding voor de beleidsmatige aanpak van het ministerie van LNV van ernstige incidenten en daadwerkelijke crises op het gebied van diervoeders.
- Het fungeert tezamen met het LNV Handboek Crisisbesluitvorming als kader voor het opstellen van uitvoeringsdraaiboeken voor het operationeel beheren van een ernstig incident of crisis op het gebied van diervoeders.
- Het biedt duidelijkheid over het moment van overdracht van de taken en verantwoordelijkheden van de Voedsel en Waren Autoriteit (VWA) naar LNV.

Het draaiboek bevat de volgende informatie:

- Criteria voor het beantwoorden van de vraag of er sprake is van een diervoederveiligheidsincident;
- Een beschrijving van de verschillende fasen die worden onderscheiden en wanneer er sprake is van een overgang van de ene naar de andere fase;
- Een beschrijving van de taken en verantwoordelijkheden van de verschillende bij een crisis betrokken LNV-organisatieonderdelen;
- Een beschrijving van de aanpak van een diervoederincident of -crisis in de diverse fasen, gebaseerd op de structuren uit het LNV Handboek Crisisbesluitvorming.

1.3 Overige handboeken

Het *Draaiboek Diervoederveiligheid* is geschreven op basis van het *LNV Handboek Crisisbesluitvorming* (versie 1.0.a), de *Handleiding Draaiboekencrisismanagement* (versie 1.0) en het Handboek Incident- en Crisisbeheersing *Alert en Slagvaardig* van de VWA. Dit draaiboek sluit aan bij andere relevante beleidsdraaiboeken zoals: *Voedselveiligheid*, *Voedselvoorziening* en de *diverse dierziektedraaiboeken*. Indien er sprake is van verontreiniging van diervoeders met bijvoorbeeld ziekteverwekkers, dan treedt het

Beleidsdraaiboek Diervoederveiligheid inwerking, parallel aan het relevante dierziekte beleidsdraaiboek.

Indien een verontreiniging van diervoeders leidt tot verontreiniging van voedsel zullen het *Beleidsdraaiboek Diervoederveiligheid* en het *Beleidsdraaiboek Voedselveiligheid* naast elkaar functioneren. Verder zal het *Handboek Communicatie bij crises LNV* als uitgangspunt genomen worden voor de communicatie en het *Handboek Financieel management in crisissituaties* als uitgangspunt genomen worden voor het financiële management. De meest recente draaiboeken waarnaar verwezen wordt zijn te vinden op internet. Op de website van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (www.minlnv.nl).

Afbakening

Het *Beleidsdraaiboek Diervoederveiligheid* beperkt zich tot en met het levende dier. In de praktijk zal een incident of crisis met diervoeders vaak ook gevolgen hebben voor de voedselveiligheid in verband met verontreiniging van dierlijke producten bestemd voor humane consumptie en zal ook het *Beleidsdraaiboek Voedselveiligheid* in werking treden. Producten die niet bestemd zijn voor humane consumptie (bijvoorbeeld mest) vallen daarentegen wel onder de scope van het *Beleidsdraaiboek Diervoederveiligheid*. In het merendeel van de gevallen zal de *Kaderwet diervoeders* als primair uitgangspunt dienen voor de te nemen maatregelen.

Draaiboek diervoedervoorziening

Op dit moment is nog geen *Beleidsdraaiboek Diervoedervoorziening* beschikbaar. Er zijn echter situaties denkbaar waarbij een ernstig incident of crisis op het gebied van diervoeders gevolgen heeft voor de diervoedervoorziening. Ook is het mogelijk dat door een crisis met diervoeders de voedselvoorziening in gevaar komt. In dit laatste geval zal het *Beleidsdraaiboek Voedselvoorziening* in werking treden.

1.4. Opbouw van het draaiboek

Conform het *LNV Handboek Crisisbesluitvorming* worden ook in het *Beleidsdraaiboek Diervoederveiligheid* de volgende vier fasen onderscheiden:

- Normale fase
- Aandachtsfase
- Crisisfase
- Afbouwfase

De fase Buitengewone Omstandigheden is niet in dit draaiboek uitgewerkt. Naar verwachting zal een crisis met diervoeders nooit een dusdanige ontwrichting van de maatschappij tot gevolg hebben dat het noodzakelijk is om de noodwetgeving van kracht te laten worden.

Wel kan een diervoederveiligheids crisis kwantitatieve effecten hebben op de diervoedervoorziening en/of voedselvoorziening. In dat geval kan de minister van LNV de Minister President adviseren om de fase Buitengewone Omstandigheden af te kondigen. Het *Beleidsdraaiboek Voedselvoorziening* zal dan in werking treden.

Een draaiboek is een dynamisch geheel waarbij periodiek wordt gezien of aanpassing nodig is. Op basis van nieuwe reacties en nieuwe opvattingen zal het beleidsdraaiboek permanent worden geactualiseerd.

Overigens kan er zich in een crisis altijd een situatie voordoen waarin het nodig blijkt om geheel af te wijken van de beschreven maatregelen. Aan het draaiboek kunnen derhalve geen rechten ontleend worden.

2. Meldings- en classificeringsprocedure

2.1. Inleiding

In dit hoofdstuk worden de criteria voor het bepalen van de ernst en de aard van een melding beschreven. Voorts wordt een korte beschrijving gegeven van de verschillende fasen waarin een diervoederincident zich kan bevinden. De volgende fasen worden daarbij onderscheiden: Normale fase, Aandachtsfase, Crisisfase en Afbouwfase. Met name de overgang van de ene fase naar de andere fase komt aan de orde. De Normale fase wordt slechts kort besproken omdat in de meeste gevallen de afhandeling van meldingen en dergelijke door de VWA (conform Alert en Slagvaardig) zal gebeuren. Bij de beschrijving van de fasen wordt gebruik gemaakt van de structuren uit het *LNV Handboek Crisisbesluitvorming*.

2.2. Criteria voor de beoordeling van meldingen

Voor de eerste beoordeling van de aard en de ernst van een melding met betrekking tot diervoeders worden onderstaande criteria meegenomen. Deze criteria worden ook betrokken bij de besluitvorming over de opschaling van de aanpak, waarbij van de ene naar de andere fase wordt overgegaan. Het betreft de volgende criteria:

- de overschrijding van een normgehalte;
- de omvang van de verontreinigde partij en de mogelijke verspreiding van de partij;
- het risico voor diergezondheid en/of dierenwelzijn;
- het risico voor de volksgezondheid;
- het risico voor het milieu;
- de politiek-bestuurlijke gevoeligheid van het incident;
- de maatschappelijke gevoeligheid;
- de aandacht in de media;
- de beheersbaarheid van het probleem.

Overschrijding van een normgehalte

Wanneer een gehalte van een verontreiniging in een partij boven de toegestane norm ligt, moeten er maatregelen worden getroffen.

De verspreiding van de partij

Een belangrijke factor bij dit criterium is of de verontreinigde partij gemakkelijk gelokaliseerd kan worden of dat de partij al is verwerkt in diervoeders of zelfs al vervoerd is. Wanneer verspreiding heeft plaatsgevonden, zijn de mate van verspreiding en traceerbaarheid belangrijke factoren die de ernst van de situatie bepalen.

Risico's voor diergezondheid of dierwelzijn

Sommige stoffen in diervoeders kunnen ernstige gevolgen hebben voor de gezondheid of het welzijn van het dier. In sommige gevallen is er een directe relatie met diervoeders. In andere gevallen niet. Als het vermoeden bestaat dat de verslechterde of de zich verslechterende gezondheid van dieren samenhangt met het gebruikte voer kan het opsporen van de oorzaak lastig zijn. In dat geval zal een analyse van het voer en in sommige gevallen ook van de dierlijke producten uitsluitsel moeten geven.

Risico's voor de volksgezondheid

Er zijn stoffen die geen rechtstreekse directe gevolgen hebben voor de volksgezondheid of directe risico's opleveren voor dieren, maar die zich in specifieke organen of weefsels van de dieren op kunnen hopen. De producten afkomstig van deze dieren kunnen echter wel risico's opleveren voor de mens. Voorbeelden hiervan zijn hoge gehalten van bepaalde zware metalen zoals cadmium in nieren en levers van runderen.

Milieu

Verontreinigingen in diervoeders of voedermiddelen kunnen gevaar opleveren voor het milieu en degene die ermee werken. Voorbeelden hiervan zijn residuen van bestrijdingsmiddelen, zware metalen, asbestdelen of ziektekiemen.

Politiek-bestuurlijke gevoeligheid

Er zijn situaties denkbaar waarin een verontreiniging vanuit een volks- en diergezondheids-perspectief geen reëel risico vormt, maar waarbij de politieke consequenties doorslaggevend zijn. Dit is bijvoorbeeld het geval als zich al eerder een incident met dezelfde stof heeft voorgedaan of dat de aard van de stof (o.a. hormonen, blauwzuur) aanleiding geeft om op te treden.

Maatschappelijke gevoeligheid

Sommige incidenten met diervoeders kunnen veel onrust veroorzaken omdat specifieke groepen in de maatschappij getroffen worden of omdat het een stof betreft die in het verleden voor veel onrust heeft gezorgd. Een voorbeeld van het ontstaan van maatschappelijke onrust is de verontreiniging van veevoer met hormonen.

Media

Een incident met diervoeders krijgt vrijwel altijd media-aandacht, sommige verontreinigingen zullen meer aandacht krijgen dan andere. Dit kan omdat er eerder een ernstig incident of crisis heeft plaatsgevonden met een zelfde of soortgelijke verontreiniging. De kans is groot dat er bij veel media-aandacht onrust in de maatschappij ontstaat.

Beheersbaarheid van het probleem

Het criterium beheersbaarheid is een aspect dat bij de afweging van alle andere criteria mede bepaalt of een incident of melding met betrekking tot diervoeder leidt tot verhoogde aandacht (de Aandachtfase) of tot een echte crisis (Crisisfase). Indien blijkt dat de verontreiniging (makkelijk) gelokaliseerd kan worden, dan zijn maatregelen zoals een recall of een (tijdelijke) bedrijfssluiting soms voldoende.

2.3. Classificatie van de meldingen

2.3.1. Verduidelijking terminologie

Tussen LNV en de VWA zijn afspraken gemaakt over onderlinge taken en verantwoordelijkheden bij de afhandeling van meldingen alsmede (ernstige) incidenten en crises met diervoeders. Voor de VWA is het Handboek *Incident- en Crisisbeheersing 'Alert en Slagvaardig'* leidend voor haar optreden.

Het *LNv Handboekboek Crisisbesluitvorming* hanteert echter andere terminologie dan het *Handboek Incident- en Crisisbeheersing, 'Alert en Slagvaardig'* van de VWA. Hieronder is schematisch aangegeven hoe beide handboeken qua terminologie op elkaar aansluiten en wie in welke fase de regie voert.

LNv Handboek	'Alert en Slagvaardig'	Regievoeder
Normale fase	Routine	VWA
	Incident	VWA
Aandachtsfase	Ernstig incident	VWA
		regie van VWA-LNV
		LNv
Crisisfase	Crisis	LNv
Nazorgfase	Nazorgfase	LNv
		Regie van LNv-VWA

In principe is de VWA in het merendeel van de gevallen de regievoerder. Maar zoals uit het schema blijkt, zijn er twee momenten waarop regieoverdracht plaatsvindt van de VWA naar LNv en vice versa. Dit kan zijn wanneer een Ernstig incident aanleiding geeft tot het instellen van de Aandachtsfase, waarbij afhankelijk van de aard en omvang van de verontreiniging de regie zal worden overgedragen van de VWA naar LNv. Ook in de Nazorgfase zal de regie van LNv weer overgedragen worden naar de VWA. Het is niet zo dat er sprake is van een gedeelde verantwoordelijkheid.

De overgang van de regie van VWA naar LNv en vice versa wordt zo spoedig mogelijk gecommuniceerd naar de sector en andere belanghebbenden, zodat zij weten wie hun aanspreekpunt is. Ervaring heeft geleerd dat een incident zich zeer snel kan ontwikkelen tot een Ernstig incident of zelfs Crisis, waarbij de Aandachtsfase wordt overgeslagen en er meteen een Crisisfase wordt uitgeroepen. In dat geval zal de overdracht van de regie van de VWA naar LNv tijdens de Crisisfase plaatsvinden.

2.3.2. Meldingenstructuur

De VWA beoordeelt alle meldingen op het gebied van diervoeders. Voor het classificeren van meldingen maakt de VWA gebruik van het 'meer-ogen-principe' (multidisciplinaire beoordeling). Dit betekent dat met meerdere disciplines overleg wordt gevoerd over de beoordeling van de melding. Bij deze eerste beoordeling wordt niet alleen naar technische en veiligheidsaspecten gekeken, maar ook naar politieke, emotionele en economische aspecten. Bij het classificeren van meldingen wordt de volgende indeling gehanteerd: routinemelding, incident, ernstig incident of crisis.

Meldingen met betrekking tot diervoeders kunnen op meerdere plaatsen bij LNv binnenkomen (VWA-meldkamer, AID, beleidsdirecties, Rapid Alert meldingen afkomstig van de Europese Commissie (RASFF)). Alle meldingen worden echter aan de VWA, de Meldkamer VWA, doorgegeven, al dan niet via standaardprotocollen, waarna de beoordelingsprocedure aan de hand van de hiervoor beschreven criteria in werking treedt.

Met het onderzoeksinstituut RIKILT zijn afspraken gemaakt met de VWA over het doorgeven van resultaten uit onderzoeken voor derden. In geval van gevaar voor de volksgezondheid, diergezondheid of bedreiging van het algemeen belang, fraude of handelen in strijd met de wet meldt het RIKILT dit direct aan de VWA en directie VD. Ook deze informatie wordt gezien als een melding en wordt conform de VWA-beoordelingsprocedure beoordeeld en geclassificeerd.

2.4. Fasering

2.4.1. Normale fase

In de Normale fase komen routinemeldingen en incidenten voor. Eventuele incidenten zijn beheersbaar met standaardmaatregelen en worden in principe altijd afgehandeld door de VWA. Bij Ernstige incidenten die toch met standaardmaatregelen beheersbaar zijn zal de regie in handen blijven van de VWA. In enkele gevallen zal een ernstig incident voor LNV aanleiding geven om over te gaan tot de Aandachtsfase. In dat geval kan de regie overgaan van de VWA naar LNV.

In de Normale fase informeert de VWA de betrokken beleidsdirectie VD wekelijks over alle meldingen op het gebied van diervoeders. Bijzondere situaties worden direct aan directie VD gemeld. Daarnaast vindt in deze gevallen afstemming plaats over de te nemen maatregelen. Onder bijzondere situaties worden o.a. verstaan, het geval dat een routinemelding of incident een reële mogelijkheid heeft uit te groeien tot een ernstig incident of crisis.

De beleidsdirectie VD zal zonnodig de ambtelijke en politieke top informeren over bijzondere situaties. De directeur VD informeert - afhankelijk van de aard van het incident en indien noodzakelijk geacht - zo spoedig mogelijk de overige betrokken LNV-directies.

In de Normale Fase draagt de beleidsdirectie VD met betrekking tot het crisisbeheersingsbeleid zorg voor:

- Het ontwikkelen en up-to-date houden van draaiboek;
- Ontvangst van informatie over meldingen via de wekelijkse overzichten van de VWA;
- Ontvangst van informatie via het RASFF-systeem (via de VWA);
- Beleidsvorming en risicomangement op het gebied van diervoeders (veiligheid).

2.4.2 Aandachtsfase

De Aandachtsfase kan worden ingesteld door de Secretaris-Generaal LNV op advies van de VWA en directie VD, indien er signalen zijn dat er een crisis dreigt, die potentieel een maatschappelijke en/of politieke lading heeft. Dit geldt ook voor een ernstig incident, dat weliswaar beheersbaar is met standaardmaatregelen, maar waarbij bijvoorbeeld de traceerbaarheid onvoldoende blijkt te zijn en/of de oorsprong van het incident of de bron van de contaminatie (nog) niet bekend is.

De onderstaande acties worden in gang gezet:

- De VWA overlegt met directie VD over het advies aan de ambtelijke en politieke top van LNV over de mogelijke instelling van de Aandachtsfase;
- Directie VD informeert de politieke en ambtelijke top over de uitkomst van dit overleg.

De ambtelijke top kan op basis van dit advies besluiten:

- Dat er geen noodzaak is tot het instellen van een Aandachtsfase;
- Dat het noodzakelijk is de Aandachtsfase in te stellen, maar dat de regie in handen blijft van de VWA;
- Tot het instellen van de Aandachtsfase en overgaan tot het instellen van een (gedeeltelijk) Departementaal Coördinatie Centrum (DCC). In deze situatie komt de regie bij LNV te liggen. De directie VD voert de regie over de crisisbestrijding.

Bij het instellen van de Aandachtsfase onder regie van LNV worden de volgende acties in gang gezet:

- In overleg besluiten LNV en de VWA tot het eventueel instellen van een (gedeeltelijk) DCC en een Staf o.l.v. de verantwoordelijke Directeur-Generaal waar de besluitvorming plaatsvindt.
- In samenwerking met de Coördinator Crisismanagement LNV informeert de directie VD de relevante directies en diensten over het besluit tot instellen van een Departementaal Beleidsteam (DBT) en benadert deze directies/diensten voor personele bezetting van het DBT.

Het besluit om tijdens de Aandachtsfase de regie over te dragen van de VWA naar LNV zal zo spoedig mogelijk naar externe partijen gecommuniceerd moeten worden. Het moet voor externen zo snel mogelijk duidelijk zijn wie het primaire aanspreekpunt is.

Samenstelling Staf (indicatief):

Verantwoordelijke Directeur-Generaal LNV (vz), Inspecteur-Generaal VWA, directeuren AID, VD, DL, I&H, Voorlichting, JZ, IZ, vz- DBT en Crisiscoördinator LNV.

Taken Staf:

- Besluitvorming over adviezen/beleidsalternatieven van DBT;
- Adviseren van en waar nodig afstemmen met de minister over de te nemen maatregelen;
- Opdrachten verstrekken aan DBT of crisisteam VD;
- Beoordelen van de communicatie/voorlichtingsstrategie.

In de Aandachtsfase is het DBT na regieoverdracht van de VWA naar LNV verantwoordelijk voor de beleidsvoorbereiding naar de ambtelijke top van het ministerie.

Indien tijdens de Aandachtsfase de regie bij de VWA blijft, dan is de VWA verantwoordelijk voor het informeren van de ambtelijke top van LNV en de directie VD.

Samenstelling DBT/crisisteam in aandachtsfase

- voorzitter DBT is MT-lid directie VD,
- coördinator (veelal beleidsmanager Cluster Crisismanagement van de directie VD),
- beleidsmedewerkers van directies VD, I&H, Landbouw, JZ (en mogelijke anderen),
- medewerkers VWA en AID.

Taken DBT-LNV:

- Het in kaart brengen van de ontwikkelingen en het bedenken van mogelijke scenario's voor het verloop van het ernstige incident(en) en/of crisis;
- Het adviseren van de politieke en ambtelijke top over te nemen maatregelen, zowel op het gebied van voorlichting aan de consument/het publiek als op het gebied van incidentbestrijding;
- Het onderhouden/intensiveren van de contacten met internationale partners in EU-verband;
- Het informeren van de Agrarische Vertegenwoordiging Buitenland, het Veterinaire Informatie Punt en informeren van derde landen;
- Het onderhouden van de contacten met de sector;
- Het bijeenroepen van het Basisoverleg;
- Het informeren van de LNV-diensten, primaire producenten, verwerkende industrieën (vlees en eieren, zuivel) diervoedersector, hobbydierhouders, kinderboerderijen, dierentuinen, primaire bedrijven. Deze informatievoorziening vindt plaats in samenspraak met directie Voorlichting;
- De voorbereiding van informatie van de Minister aan de Tweede Kamer (Algemene Overleggen (AO's), brieven, beantwoorden Kamervragen etc);
- Het bijhouden van een dossier gericht op Brussel en derde landen in overleg met cluster Internationaal;
- Het treffen van voorbereidingen voor eventueel af te kondigen maatregelen;
- Het voorbereiden/uitwerken van de te nemen maatregelen.

2.4.3. Crisisfase

Wanneer ernstige situaties onvoldoende beheersbaar zijn en bijvoorbeeld onvoldoende traceerbaar zijn, of als er sprake is van zeer brede uitwaaiering, dan kan de Aandachtsfase overgaan in de Crisisfase. In dat geval worden de volgende acties in gang gezet:

- De directie VD informeert de politieke en ambtelijke top over de ontstane situatie;
- De Staf zal overgaan in een Departementale Crisisstaf onder leiding van de SG of de verantwoordelijke DG;
- Het totale DCC zal worden ingericht;
- Eventueel wordt ook een Regionaal Crisiscentrum (RCC) ingericht in de regio die het nauwst is betrokken bij de crisis.

Voor de samenstelling, taken en verantwoordelijkheden van respectievelijk het DCC en DBT in de Crisisfase wordt verwezen naar het *LNV Handboek Crisisbesluitvorming*.

2.4.4. Nazorgfase

De Nazorgfase van een diervoeder crisis is de fase waarin de oorzaak en het gevolg van de crisis bekend en bestreden zijn en de situatie weer is genormaliseerd.

In de Nazorgfase worden de personele, financiële, facilitaire, procedurele en psychosociale zaken afgewikkeld. De crisisproblemen zullen geleidelijk verminderen. Het DBT blijft in afgeslankte vorm functioneren totdat er weer sprake is van normalisering en de regie overgedragen kan worden van LNV naar de VWA. Ook hierbij geldt dat zo snel mogelijk naar de sector en andere belanghebbenden wordt gecommuniceerd dat de regie overgaat van LNV naar VWA.

2.5. Opzettelijke contaminatie

De bron van een contaminatie van diervoeders of grondstoffen van diervoeders kan in alle schakels van de ketens zitten. In een technisch falen, een menselijk falen of een opzettelijke menselijke handeling. Technisch of menselijk falen, dat mogelijke risico's oplevert voor de voor mens, dier en milieu, kan onder bepaalde omstandigheden een situatie opleveren waarin er sprake is van bepalingen uit bijzondere wetgeving of het Wetboek van strafrecht. Afhankelijk van de casus kan, onder het gezag van het Openbaar Ministerie (OM), een opsporingsonderzoek worden ingesteld door de politie of de AID. In de praktijk zal de AID overleg plegen met het OM om na te gaan of er inderdaad een opsporingsonderzoek zal worden gestart en wie dit opsporingsonderzoek zal gaan verrichten. Politie of AID zal in dat geval bewijsmateriaal moeten veilig stellen al dan niet door in beslag neming, getuigen moeten horen en eventuele verdachten aanhouden en/of aanhoren. Het OM leidt het opsporingsonderzoek en is dus bevoegd het optreden van de politie of AID hierin aan te sturen.

Deze aanpak geldt eens te meer wanneer er een vermoeden ontstaat dat bewust menselijk handelen, zoals terrorisme, ten grondslag ligt aan de contaminatie van diervoeders of grondstoffen voor diervoeders. Wanneer een dergelijk vermoeden ontstaat bij ambtenaren van het ministerie van LNV, bij de behandeling van een incident, ernstig incident of crisis, dient onmiddellijk de AID te worden ingelicht over dit vermoeden. De AID zal een dergelijk vermoeden beoordelen en daartoe zondig aanvullende informatie verzamelen. Vervolgens zal de AID zo snel mogelijk overleg plegen met het OM om na te gaan of een opsporingsonderzoek noodzakelijk is en welke opsporingsinstantie(s) dit zullen uitvoeren. Ook dan geldt weer dat het OM dit onderzoek leidt en bepaalt welke maatregelen noodzakelijk zijn.

Het OM zal met de WED-ambtenaar van de directie Juridische Zaken van het ministerie van LNV overleg voeren over de consequenties van het opsporingsonderzoek in relatie tot de crisisbestrijding. Waar de belangen van de opsporing en de belangen van de crisisbestrijding niet samen lijken te gaan zal eerst op IBT- en anders op MBT-niveau over de prioritering worden beslist.

De relatie tussen de crisisorganisatie van LNV en het OM krijgt, voor wat betreft aspecten van openbare orde en veiligheid, vorm zoals omschreven in hoofdstuk 3.2.7 van het LNV-handboek Crisisbesluitvorming. Dat houdt in dat in het zogenaamde Afstemmingsoverleg door de Regionale Crisisstaf overleg gepleegd wordt met Burgemeester, Politie en OM.

3. Communicatie

Het Handboek Crisisbesluitvorming van LNV vormt het kader voor het Handboek Communicatie bij Crises en sluit aan bij dit draaiboek. In het Handboek Communicatie bij Crises LNV is uitgewerkt hoe de communicatie in crisissituaties wordt aangepakt. Dit handboek geeft inzicht in verantwoordelijkheden, taken, structuren en werkmodellen, en een overzicht van de mogelijk in te zetten communicatiemiddelen. In het geval van diervoeders zal het handboek in de Aandachtsfase en in de Crisisfase in principe worden gevolgd. Beide handboeken zijn te vinden op de internetsite van het ministerie van LNV (www.minlnv.nl).

4. Juridisch kader

4.1. Europese regelgeving

De regels over diervoeders worden vrijwel uitsluitend door de Europese Unie voorgeschreven. Er gelden diverse richtlijnen, beschikkingen en verordeningen. De belangrijkste zijn:

- Verordening 178/2002/EG, General Food Law bevat algemene veiligheidsvoorschriften over diervoeders (art. 15), traceerbaarheid (art. 18), verplichtingen exploitanten van diervoederbedrijven (art. 20);
- Richtlijn 2002/32/EG regels over maximumgehalten aan ongewenste stoffen in diervoeders;
- Richtlijn 1979/373/EEG: regels over mengvoeders;
- Richtlijn 1996/25/EG: regels over voedermiddelen: verpakking, etikettering, kwaliteitseisen en benaming. Algemene eisen gesteld aan diervoeders zijn: gezond, deugdelijk en geen gevaar voor de gezondheid van mens en dier;
- Beschikking 2004/217/EG regels over verboden voedermiddelen;
- Verordening 1774/2002/EG regels over niet voor humane consumptie bestemde dierlijke producten;
- Verordening 882/2004/EG, officiële controles op de naleving van de wetgeving inzake diervoeders en levensmiddelen en de voorschriften inzake diergezondheid en dierenwelzijn
- Verordening 183/2005/EG, voorschriften voor diervoederhygiëne.

Al deze verordeningen, richtlijnen en beschikkingen zijn in Nederland geïmplementeerd of strafbaar gesteld via de Kaderwet diervoeders, het Besluit diervoeders en de Regeling diervoeders.

4.2. Nationale wet- en regelgeving

4.2.1. Kaderwet diervoeders

In het geval van een diervoederincident zal in eerste instantie de Kaderwet diervoeders van toepassing zijn. Deze wet bevat enerzijds uitdrukkelijke gebods- en verbodsbepalingen en biedt anderzijds een nader kader voor de uitvoering van de Europese regels voor het bestrijden van een diervoederincident of -incident.

Wettelijke basis maatregelen

Op basis van artikel 26-28 van de Kaderwet kunnen maatregelen worden genomen m.b.t. diervoeders, die niet aan de wettelijke eisen voldoen en/of schadelijke gevolgen kunnen opleveren voor de gezondheid van mens, dier en/of milieu. Daarnaast maken deze artikelen het mogelijk maatregelen te treffen met betrekking tot dieren en dierlijke producten afkomstig van dieren die schadelijke stoffen tot zich hebben genomen of waarvan dat vermoeden bestaat. Deze maatregelen zijn zowel van toepassing op voeders die binnen Nederland zijn geproduceerd als op voeders die zijn ingevoerd.

De maatregelen kunnen zowel door de minister van LNV, de VWA alsook de AID worden opgelegd. Maatregelen die van toepassing zijn op één of een beperkt aantal bedrijven zullen worden opgelegd door de VWA en/of AID. Indien de maatregelen van toepassing zijn op een groot aantal bedrijven of gebieden, zullen deze in de meeste gevallen worden opgelegd door de minister door middel van wettelijke regelingen.

Voorzorgsbeginsel

Ook kunnen op basis van artikel 38, het voorzorgsbeginsel, maatregelen worden genomen als het vermoeden bestaat dat voedermiddelen niet aan de wettelijke eisen voldoen en/of schadelijke gevolgen kunnen hebben voor de gezondheid van mens en dier en/of het milieu.

Op basis van bovenstaande artikelen kunnen diervoeders uit de handel worden gehaald, kan er een (tijdelijk) verbod worden ingesteld op het vervoeren van producten en kan er een verplichting tot het tijdelijk opslaan van diervoeders worden ingesteld. Daarnaast kan er een verplichting tot het ophokken van dieren worden opgelegd of een tijdelijk verbod gelden voor het vervoeren van dieren die producten met schadelijke stoffen tot zich hebben genomen.

Bestuursdwang

Artikel 30 van de wet biedt de mogelijkheid om in verband met eventuele risico's voor de gezondheid van mens en dier over te gaan tot bestuursdwang om de naleving van de wettelijke verplichtingen af te dwingen.

Meldingsplicht

Een aantal bepalingen is gericht aan de individuele ondernemer. Zo is de ondernemer op basis van artikel 32 van de Kaderwet diervoeders verplicht om de VWA te informeren indien hij constateert of vermoedt dat producten niet voldoen aan de wettelijke vereisten en/of een gevaar vormen voor de gezondheid van mens, dier en/of milieu.

4.2.2. Warenwet

De Kaderwet Diervoeders beperkt zich in eerste instantie tot het levende dier. Bij een diervoederincident waarbij dieren schadelijke of ongewenste stoffen tot zich hebben genomen is ook de Warenwet van kracht. De Warenwet bevat bepalingen met betrekking tot dierlijke producten die bestemd zijn voor humane consumptie. Zo is het overeenkomstig deze wet verboden om levensmiddelen te verhandelen die een gevaar vormen voor de gezondheid of veiligheid van de mens. Daarnaast stelt deze wet dat het verboden is om grondstoffen te verhandelen die, bij de verwerking tot levensmiddelen, tot gevolg hebben dat het levensmiddel ondeugdelijk wordt en dat daarmee de gezondheid of veiligheid van de mens in gevaar kan brengen.

4.2.3. Afvalstoffenregelgeving

Diervoeders of grondstoffen voor diervoeders die zijn afgekeurd moeten worden beschouwd als een afvalstof. In hoofdstuk 10 van de Wet Milieubeheer en het Landelijk Afvalbeheerplan is de beheersstructuur van afvalstoffen beschreven. Een punt van aandacht is o.a. dat een binnenlands transport van afvalstoffen in het algemeen slechts mag plaatsvinden indien een afvalstroomnummer is toegekend en een begeleidingsformulier aanwezig is tijdens het transport.

4.2.4 Regeling residuen van bestrijdingsmiddelen.

Om de gezondheid van mens en dier te beschermen, mogen de producten die voor menselijke of dierlijke consumptie zijn bestemd niet meer dan een bepaalde hoeveelheid residuen van bestrijdingsmiddelen bevatten. De Regeling residuen van bestrijdingsmiddelen bevat bepalingen over de maximum toelaatbare hoeveelheid residuen van bestrijdingsmiddelen. Deze zijn conform artikel 2 van de Regeling diervoeders aangewezen als ongewenste stoffen in diervoeders.

4.2.5 Gezondheid en welzijnswet voor dieren (GWWD)

De Gezondheids- en welzijnswet voor dieren bevat bepalingen met betrekking tot de bescherming van dieren. Deze wet kan in het geval van een diervoederincident van toepassing zijn. De maatregelen die op basis van artikel 28, lid 1 a t/m d van de Kaderwet Diervoeders, kunnen worden genomen voor de bestrijding van een diervoederincident of – crisis kunnen leiden tot diergezondheids- en/of dierenwelzijnsproblemen. Het betreft hier namelijk maatregelen als het ophokken van of niet mogen afvoeren van het bedrijf van de dieren die mogelijk een schadelijke stof tot zich hebben genomen. Op basis van de GWWD kunnen maatregelen worden genomen om de ontstane problemen te verhelpen.

4.2.6. Destructiewet

In de Destructiewet zijn voorschriften gesteld voor het vernietigen van gestorven of gedode dieren en slachtafval. Deze wet is ook van toepassing op dieren die door middel van diergeneesmiddelen worden gedood. Voor de wijze waarop die destructie moet plaatsvinden zijn op grond van de Destructiewet allerlei uitvoeringsvoorschriften opgesteld.

4.2.7 Meststoffenwet

Een incident met diervoeders kan ook gevolgen hebben voor de mest. Ook mest kan namelijk schadelijke stoffen bevatten. In dat geval is de meststoffenwet van toepassing. Deze wet regelt de voorwaarden waaronder stoffen/producten als mest kunnen worden aangewend.

5. Beleids- en handhavinginstrumenten

5.1. Inleiding

In dit hoofdstuk wordt beschreven welke maatregelen LNV ter beschikking staan in de Aandachtsfase of Crisisfase. Per maatregel wordt kort aangegeven wat het te bereiken doel is en wat belangrijke aspecten zijn voor de besluitvorming. Voor zover mogelijk zal bij het instellen van en communicatie over de maatregelen onderscheid worden gemaakt tussen commerciële bedrijven en hobbyhouders of kleine fokkers.

5.2. Maatregelen m.b.t. diervoeders en voedermiddelen

5.2.1. Risicoanalyse

Het doel van een risicoanalyse is het bepalen van de aard, de ernst en de mogelijke gevolgen van de contaminatie voor diergezondheid, volksgezondheid en/of milieu.

5.2.2. Tracering

Het doel van de tracering is het verkrijgen van inzicht in de bron van de contaminatie, de ernst van de situatie en de verspreiding van een besmetting in diervoeders (distributiekanaal, gehalte, etc.) met het oog op de te nemen maatregelen en in te zetten (vervolg)acties.

5.2.3. Monitoring

Het doel van deze maatregel is inzicht te krijgen en te houden in de omvang van het probleem. Daarnaast wordt dit instrument ingezet om de effectiviteit van de genomen maatregelen te beoordelen en deze op basis daarvan aan te passen.

5.2.4. Het bevriezen/vastleggen van voorraden

Een verbod op het vervoeren, be- en verwerken, in het verkeer brengen en vervoederen van diervoeders en voedermiddelen kan als een van de eerste maatregelen worden ingesteld indien daar op basis van monsters, risicoanalyse of andere informatie aanleiding toe is.

Dit is een van de eerste maatregelen die zal worden genomen ter bestrijding van een incident/crisis. Omdat de diervoedersector vele schakels kent, kan een mogelijke contaminatie zich snel verspreiden. Met deze maatregel wordt geprobeerd dat zoveel mogelijk te beperken. Hiermee wordt voorkomen dat dieren besmet voeder tot zich nemen, waardoor melk en andere dierlijke producten voor humane consumptie moeten worden vernietigd.

In eerste instantie zal uit voorzorg vooreen vrij groot aantal partijen voeders en grondstoffen, die vermoedelijk gecontamineerd zijn een verbod op het vervoeren, be- en verwerken, in het verkeer brengen en vervoederen of grondstoffen worden ingesteld. Het verbod wordt opgeheven of in omvang beperkt als uit risico-analyse of traceringsonderzoek is gebleken welke partijen daadwerkelijk gecontamineerd zijn. Het besluit tot het bevriezen van voorraden kan ook op individuele bedrijven van toepassing worden verklaard via een aanschrijving door de VWA. Ook kan zo'n verbod van toepassing worden verklaard op een groep bedrijven. In het laatste geval wordt het besluit in de meeste gevallen door de minister van LNV genomen en wordt het verbod van toepassing middels een Regeling die in de Staatscourant wordt geplaatst.

In uitzonderlijke gevallen kan, met een beroep op artikel 37 van de Kaderwet Diervoeders, ook via andere media (internet, radio, tv, persbericht etc.) publicatie van een maatregel worden geregeld. Deze maatregel dient zo snel en zo breed mogelijk te worden gecommuniceerd. Vanwege de economische gevolgen is het wenselijk dat een algeheel verbod voor een grote groep bedrijven zo snel mogelijk wordt omgezet in een individueel verbod of wordt opgeheven op basis van resultaten van analyses en/of monitoringsprogramma.

5.2.5. Informeren/adviseren van de sector

Het is van groot belang dat alle betrokkenen snel de beschikking hebben over de voor hen relevante informatie. Naast informatievoorziening via de internetsite van LNV of VWA of via de pers zal tijdens een aandachts- of crisisfase ook mondeling informatievoorziening plaatsvinden via het bijeenroepen van het Basisoverleg. Dit is een wederzijds informierend orgaan. In het Basisoverleg zijn verschillende doelgroepen vertegenwoordigd, zoals de verschillende LNV-directies, het bedrijfsleven, maar ook hobbyhouders, maatschappelijke organisaties etc.

Het basisoverleg is geen besluitvormend overleg, maar heeft als doel inzicht te krijgen in de consequenties van de maatregelen, het uitleggen van de maatregelen en het creëren van draagvlak voor de maatregelen. Aan het basisoverleg kunnen in beginsel de organisaties deelnemen die betrokken zijn bij of de effecten ondervinden van maatregelen die worden genomen in het kader van de incident- en/of crisisbeheersing. In principe is het basisoverleg niet toegankelijk voor individuele bedrijven en kan er besloten worden per organisatie maximaal één deelnemer toe te laten. Een lijst met organisaties die kunnen worden uitgenodigd voor het basisoverleg is opgenomen in bijlage II. Per incident zal worden bekeken welke organisaties moeten worden uitgenodigd.

5.2.6. De verplichting tot vernietiging of uit de handel nemen van partijen

Met de verplichting om gecontamineerde partijen diervoeders en/of grondstoffen voor diervoeders te vernietigen of uit de handel te nemen, wordt voorkomen dat deze partijen in de diervoeder- en/of voedselketen terechtkomen. Daarnaast worden de eventuele risico's voor de volks- en diergezondheid en/of milieu met deze maatregelen ingeperkt. Deze maatregel zal worden genomen als uit monsters of risicoanalyse gebleken is dat de gecontamineerde partijen niet meer voldoen aan de wettelijke vereisten, dan wel een gevaar voor de volks- of diergezondheid en/of milieu opleveren of wanneer er sprake is van een te grote overschrijding van de wettelijke maximum norm.

5.2.7. De verplichting tot tijdelijke, aparte opslag van partijen

Met deze maatregel wordt voorkomen dat gecontamineerde partijen verder in de diervoederketen worden verspreid. Afhankelijk van de aard van de contaminatie en de uitkomsten van de risicoanalyse, kan in een later stadium besloten worden, dat de betreffende partijen na een passende behandeling weer kunnen worden gebruikt als diervoeder of dat deze toch moeten worden vernietigd vanwege de mogelijke risico's voor de volks- en diergezondheid en/of milieu. Ook kan het voorkomen dat deze verplichting wordt opgelegd omdat er slechts beperkte verwerkings-/vernietigingscapaciteit voor handen is.

5.2.8. Publiekswaarschuwing

Het doel van deze maatregel is te voorkomen dat de contaminatie zich verder in de voedselketen verspreidt, dan wel ervoor te zorgen dat een waarschuwing voor diergezondheid of volksgezondheid de eindconsument direct bereikt.

In principe ligt de verantwoordelijkheid voor het afgeven van een waarschuwing omtrent een mogelijk ondeugdelijke partij diervoeders bij het bedrijfsleven (Algemene levensmiddelenverordening, art. 20). In het geval het bedrijfsleven hiertoe niet overgaat, kan de overheid een bedrijf daartoe alsnog verplichten.

5.2.9. De verplichting tot centrale opslag

Degene die gecontamineerde partijen in het verkeer heeft gebracht, kan door de VWA en/of de AID worden verplicht om deze partijen terug te halen en centraal op te slaan, totdat is besloten wat er verder met de gecontamineerde partijen dient te gebeuren. Met deze maatregel wordt voorkomen dat de contaminatie zich verder in de voedselketen verspreidt en dat kruiscontaminatie met andere niet-gecontamineerde partijen zich kan voordoen. Bovendien vereenvoudigt centrale opslag het toezicht op en de handhaving van de overige maatregelen, zoals het verbod op vervoederen, bewerken, verwerken, etc. Een aandachtspunt bij deze maatregel is dat dit op het primaire bedrijf mogelijke problemen kan opleveren vanwege de beperkte opslagcapaciteit of het ontbreken van gescheiden opslagmogelijkheden.

5.2.10. De verplichting tot de identificatie en registratie van de gecontamineerde producten

Deze maatregel is noodzakelijk om de beginsituatie op de individuele bedrijven vast te leggen en de genomen maatregelen te kunnen handhaven. Ook kan middels deze maatregel het verloop van de crisis en de effectiviteit van de genomen maatregelen gevolgd worden. Dit zal een van de eerste maatregelen zijn, vaak in samenhang met het blokkeren van de partijen, die in het kader van de crisisbestrijding wordt genomen.

5.3. Maatregelen met betrekking tot dieren en dierlijke producten

5.3.1. Blokkeren van dieren en dierlijke producten

Als blijkt of het vermoeden bestaat dat dieren gecontamineerd voeder tot zich hebben genomen, kan in overleg met het ministerie van VWS besloten worden om dieren en producten afkomstig van deze dieren op het bedrijf te blokkeren. Dieren kunnen verplicht opgestald of opgehokt worden. Melk, eieren en andere dierlijke producten mogen niet worden afgevoerd en dienen apart opgeslagen te worden ter voorkoming van kruiscontaminatie.

Het doel van deze maatregel is te voorkomen dat gecontamineerde dierlijke producten in de voedselketen terechtkomen. Daarnaast dient deze maatregel om later te kunnen vaststellen of de dieren geen schadelijke of ongewenste stoffen meer in zich hebben nadat zij een periode schoon voer hebben gehad.

Uit voorzorg zal een dergelijke maatregel in eerste instantie zo breed mogelijk worden ingezet, maar met het oog op de verstreckende gevolgen ervan (bedrijfseconomisch, dierwelzijn en problematiek met opslag van bijvoorbeeld melk en mest) dient deze maatregel zo snel mogelijk afgebouwd te worden of te worden beperkt tot individuele bedrijven. Verder is het van belang dat over deze maatregel zo snel en zo breed mogelijk wordt gecommuniceerd om de potentiële gevolgen voor de voedselveiligheid te beperken.

5.3.2. Onderzoek van dierlijke producten

Onderzoek van de dierlijke producten (vlees, eieren, zuivel) kan worden uitgevoerd om na te gaan of dieren gecontamineerd voer tot zich hebben genomen waarvan de residuen in dierlijke producten bestemd voor humane consumptie terecht kunnen komen. De resultaten

van dit onderzoek vormen input voor de verder te nemen maatregelen met betrekking tot diervoeders en dierlijke producten bestemd voor humane consumptie.

5.3.3. Verbod op het gebruik van mogelijk gecontamineerde dierlijke producten

Een slachtverbod als zodanig kan niet op basis van de kaderwet diervoeders worden opgelegd. Indien de contaminatie daartoe aanleiding geeft, kan het gebruik van dierlijke producten als eieren en zuivel voor humane consumptie op basis van de kaderwet diervoeder echter wel worden verboden door middel van het instellen van een verbod om gecontamineerde dierlijke producten van het bedrijf af te voeren. Het doel van deze maatregel is te voorkomen dat gecontamineerde dierlijke producten in de humane voedselketen terechtkomen. Om economische en welzijnsredenen is het wenselijk dat deze maatregel zo snel mogelijk wordt afgebouwd en bijvoorbeeld wordt omgezet in een bedrijfsspecifieke of regiospecifieke maatregel. Op basis van de analyseresultaten of risicoanalyse zal na overleg met VWS besloten worden of de dieren en de van deze dieren afkomstige producten voor humane consumptie kunnen worden vrijgegeven of dat deze vernietigd dienen te worden.

5.4. Mogelijkheden met betrekking tot gecontamineerde voeders.

5.4.1. Hergebruik als diervoeders

Afhankelijk van de aard van de contaminatie kan hergebruik als diervoeder onder voorwaarden worden toegestaan nadat de gecontamineerde partij (en) een passende behandeling (o.a. ontsmetten, reinigen, drogen, extraheren etc.) heeft ondergaan. Het mengen van gecontamineerd voeder met schoon voeder om zo de contaminatieconcentratie te verminderen is verboden in verband met het wegmengverbod. Een belangrijke voorwaarde voor het toestaan van hergebruik is, dat dit geen risico's oplevert voor de gezondheid van mens en dier en het milieu.

5.4.2. Nuttige toepassing als afvalstof

In de meeste gevallen is de besmetting/contaminatie van dien aard dat de producten ook na een behandeling niet kunnen worden hergebruikt als diervoeders. In dat geval worden de afgekeurde partijen aangemerkt als afvalstof en is de milieuwetgeving van toepassing. De afvalregelgeving biedt de mogelijkheid voor nuttige aanwending van afval.

Afhankelijk van de samenstelling van de gecontamineerde partijen, de aard en de ernst van de besmetting kan, in overleg met het ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (VROM), bepaald worden of een nuttige toepassing van deze afvalstoffen mogelijk is. Daarbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan aanwending als meststof, bijstoken als biomassa in energiecentrales of Afval Verbrandingsinstallaties (AVI's), composteren etc. Voorwaarde daarbij is dat de nuttige toepassing geen gevaar voor volks- en diergezondheid en/of het milieu mag opleveren.

Daarnaast zijn aspecten van technische uitvoerbaarheid, handhaafbaarheid en de termijn waarbinnen de verwerking kan plaatsvinden, van belang bij de besluitvorming hierover. Ook dienen voorwaarden worden vastgesteld waaronder nuttige toepassing kan plaatsvinden. Indien nuttige toepassing in het buitenland wordt beoogd moet voldaan worden aan de bepalingen uit het Europees Verdrag voor het overbrengen van Afvalstoffen (EVOA). Ten aanzien van grensoverschrijdend transport van afval voor nuttige toepassing kent de EVOA, groene, oranje en rode lijst stoffen. Afhankelijk van de samenstelling van de afvalstof is indeling op een van de lijsten mogelijk. De te volgen procedure is afhankelijk van de lijst waarop de afvalstof is ingedeeld. De Uitvoeringsorganisatie Afval van SenterNovem, die

namens VROM de EVOA-regelgeving uitvoert, zal nadere informatie kunnen verschaffen over de indeling op de lijsten en de te volgen procedures.

5.4.3. Vernietigen van gecontamineerd diervoeder

In een aantal gevallen zal vanwege de aard en ernst van de besmetting geen andere mogelijkheid bestaan dan het vernietigen van de gecontamineerde diervoeders. In dit geval zijn er twee mogelijkheden: vernietiging van het voer in het binnenland of in het buitenland. Vanuit controletechnisch perspectief gezien gaat de voorkeur uit naar vernietiging in Nederland. In uitzonderlijke gevallen kan worden toegestaan dat gecontamineerd voer onder strikte voorwaarden in het buitenland wordt vernietigd. Eventuele besluitvorming hierover dient in overleg met VROM te gebeuren, aangezien de VROM-wetgeving van toepassing is op gecontamineerde diervoeders die niet kunnen worden hergebruikt in diervoeders.

Vernietiging voer in binnenland

In het geval van vernietiging in het binnenland is het van belang te weten welke wettelijke voorwaarden er gelden en welke vernietigingsmogelijkheden er zijn. Dit zal per diervoeder of diervoedergrondstof (nat, semi-droog of droog) verschillen. Ook is het van belang te weten binnen welke termijn het voer in het binnenland kan worden vernietigd. De mogelijke vernietigingsopties en de voorwaarden ten aanzien van transport, opslag en de beoogde vernietiger(s) e.d. dienen zo snel en zo duidelijk mogelijk naar de sector te worden gecommuniceerd.

Vernietiging voer in buitenland

Bij onvoldoende binnenlandse vernietigingscapaciteit kan het wenselijk of zelfs noodzakelijk zijn dat de vernietiging van gecontamineerde partijen diervoeders in andere EU landen kan plaatsvinden. Omdat er sprake is van een verwijderingsbehandeling dient op grond van de EVOA-regelgeving vooraf door de ontdoener een kennisgeving te worden gedaan aan de Uitvoeringsorganisatie Afval van SenterNovem (SN). Deze organisatie zal toetsen of uitvoer past binnen het Nederlandse beleidskader en zal tevens nagaan of de ontvangende lidstaat het afval accepteert. Het daadwerkelijke transport kan pas plaatsvinden nadat positief is beschikt op de kennisgeving.

6. Financieel kader

6.1 Inleiding

Het *LNV Handboek Financieel Management in Crisissituaties* beschrijft voor de verschillende fasen van het crisismanagement wat op het gebied van financieel beheer de taken zijn voor de organisatieonderdelen van LNV en wie daarvoor verantwoordelijk is.

Het financieel beheer tijdens de aandachtsfase en een crisis, wordt zoveel mogelijk aan de bestaande interne organisatie overgelaten. Naarmate de omvang van een crisis toeneemt, zal de bestaande organisatie niet meer kunnen voorzien in de informatiebehoefte die tijdens een crisis ontstaat, zonder verwaarlozing van andere reguliere taken. In dat geval zal het decentrale management een afzonderlijke crisiscontroller aanstellen (decentrale crisiscontroller). Voor een beschrijving van de het financiële management tijdens crisis wordt verwezen naar het *LNV Handboek Financieel Management in Crisissituaties*.

Bij een ernstig diervoederincident of een diervoedercrisis is directie VD verantwoordelijk voor de inrichting van een systeem van managementinformatie en voor de kwaliteit en het tijdig verstrekken van managementinformatie aan de Bestuursraad (BR) c.q. Crisisstaf. Hierbij moet de vraag beantwoord worden welke informatie van belang is voor de direct betrokkenen om tijdig afgewogen beslissingen te kunnen nemen en om inzicht te krijgen in het verloop van de financiële consequenties.

Belangrijke aspecten bij het inventariseren van de benodigde informatiebehoefte zijn:

- werkzaamheden die met het oog hierop in de normale fase reeds zijn verricht;
- het primaire en logistieke proces van de bestrijding;
- eerdere ervaring met soortgelijke crises;
- declaratiemodaliteiten;
- aard van de beoogde LNV-compensatieregelingen (kwantitatieve en financiële parameters);
- verwachte uitgaven in de ondersteunende sfeer;
- reeds afgesloten contracten.

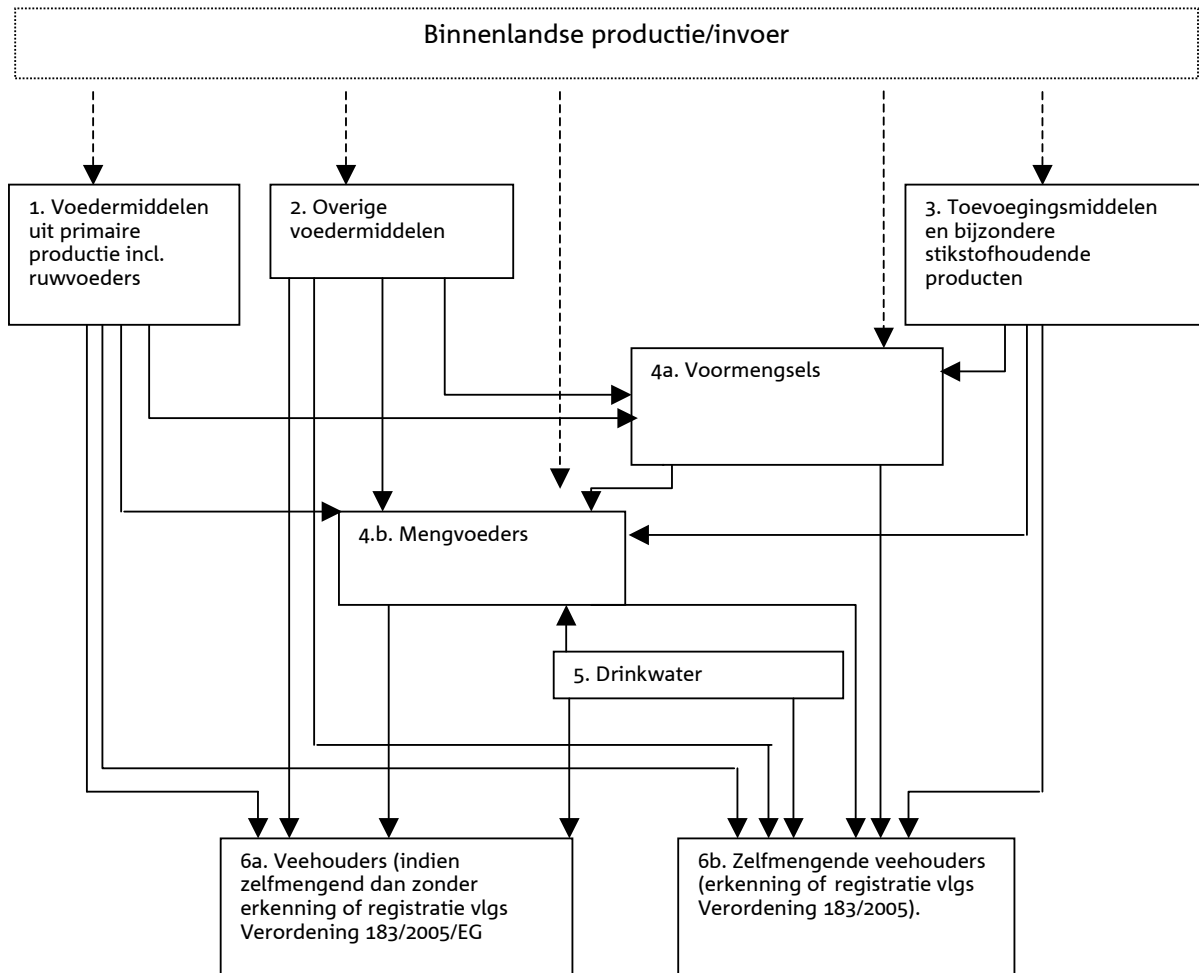
Voor een precieze beschrijving van de financiële organisatie VD in crisissituaties wordt verwezen naar de Administratieve Organisatie van de directie VD.

6.2 Kosten van crisisbestrijding

Tijdens de bestrijding van de gevolgen van een incident of crisis met diervoeders kunnen verschillende soorten kosten ontstaan. Zo zijn er operationele kosten, die voornamelijk bij de uitvoerende diensten van LNV zullen ontstaan. Voorbeelden van operationele kosten zijn het toezicht op de uitvoering van de maatregelen door het bedrijfsleven, traceringsonderzoek, contacten met de bedrijven. Ook de sector kan worden geconfronteerd met extra kosten die het gevolg zijn van de genomen maatregelen, die al dan niet vrijwillig door de sector worden genomen. Deze kosten en eventuele geleden economische schade komen ten laste van het bedrijfsleven zelf. Het betreft o.a. de kosten van het terughalen van de gecontamineerde partijen, kosten van het reinigen en/of vernietigen van gecontamineerde partijen.

Bijlage I: Stroomschema diervoeders

Onderstaand stroomschema geeft de belangrijkste voederstromen in de diervoedersector weer.

Bijlage II: Samenstelling basisoverleg

Deze lijst zal dienen om externe organisaties uit te nodigen voor het basisoverleg. In overleg kunnen ook niet genoemde organisaties deelnemen aan het overleg.

Organisaties

Algemene Nederlandse Vereniging van Eierhandelaren	ANEVEI
Centraal Bureau Levensmiddelen	CBL
Centrale Organisatie voor de Vleessector	COV
Comité van Graanhandelaren	Comité
Consumentenbond	CB
Dierenbescherming	DB
Dieren benodigdheden en voeders	Dibevo
Gezondheidsdienst voor Dieren	GD
Federatie Nederlandse Levensmiddelenindustrie	FNLI
Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde	KNMvD
Land en Tuinbouw Organisatie	LTO
Ministerie van VWS	VWS
Nederlandse Belangenvereniging voor Hobbydierhouders	NBvH
Nederlandse Federatie Edelpelsdieren	NFE
Nederlandse Melkveehouders Vakbond	NMV
Nederlandse Organisatie Pluimveehouders	NOP
Nederlandse Vakbond Varkenshouders	NVV
Nederlandse Vereniging Diervoederindustrie	Nevedi
Nederlandse Vereniging Gezelschapsdieren	NVG
Nederlandse Zuivel Organisatie	NZO
Vereniging Overleggroep Producenten Natte Veevoerders	OPNV
Productschap Diervoeders	PDV
Productschap Margarine Vetten en Oliën	MVO
Productschap Vee, Vlees en Eieren	PVE
Productschap Zuivel	PZ
Rendac	Rendac
Stichting Kinderboerderijen Nederland	SKN
Transport en Logistiek Nederland	TLN
Uitvoeringsorganisatie Afval/Senter Novem	SN
Vereniging Afvalbedrijven	
Vereniging van Fabrikanten van Voedertoevoegingen	Nefato
Vereniging van de Nederlandse Pluimveeverwerkende industrie	Nepluvi
Nederlandse Vakbond Pluimveehouderij	NVP
Veterinair Informatie Punt	VIP
Zuidelijke Land en Tuinbouw Organisatie	ZLTO

Betrokken beleidsdirecties

Bureau Bestuursraad	BBR
Directie Financieel Economische Zaken	FEZ
Directie Industrie en Handel	I&H
Directie Internationale Zaken	IZ
Directie Juridische Zaken	JZ
Directie Landbouw	DL
Directie Natuur	DN
Directie Platteland	DP
Directie Regionale Zaken	DR
Directie Voedselkwaliteit en Diergezondheid	VD
Directie Voorlichting	DV
Voedsel en Warenautoriteit	VWA
Algemene Inspectiedienst	AID
Dienst Regelingen	DR

Bijlage III: Lijst met afkortingen.

Afkorting	Volledig
AID	Algemene Inspectie Dienst
AO	Algemeen Overleg
AVB	Agrarische Vertegenwoordiging Buitenland
BR	Bestuursraad
BZK	Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
BZK/LOCC	Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties/ Landelijk Operationeel Coördinatie Centrum
CCFAC	Codex Committee on Food Additives and Contaminants
Codex	Codex Alimentarius
DBT	Departementaal BeleidsTeam
DCC	Departementaal CoördinatieCentrum
DCS	Departementale CrisisStaf
DG	Directeur-Generaal
DL	Directie Landbouw
DV	Directie Voorlichting
ECle	Europese Commissie
EU	Europese Unie
EVOA	Europees Verdrag voor het Overbrengen van Afvalstoffen
GGO	Genetisch Gemodificeerd Organisme
GWWD	Gezondheids- en WelzijnsWet voor Dieren
I&H	Directie Industrie & Handel
IBT	Interdepartementaal BeleidsTeam
IG-VWA	Inspecteur-Generaal VWA
IMA	Internationaal Meldpunt Afvalstoffen
IZ	Directie Internationale Zaken
JECFA	Joint FAO/WHO Expert Committee in Food Additives
JZ	Directie Juridische Zaken
LNV	Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
MBT	Ministerieel BeleidsTeam
MPA	Medroxy-progesteron-acetaat
MT	Management Team
NCC	Nationaal CoördinatieCentrum
OM	Openbaar Ministerie
RASFF	Rapid Alert System Food and Feed
RBT	Regionaal BeleidsTeam
RCC	Regionaal CoördinatieCentrum
RIKILT	Institute of Food Safety Wageningen UR
SG	Secretaris-Generaal
VD	Directie Voedselkwaliteit en Diergezondheid
VIP	Veterinair Informatie Punt
VROM	Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer
VWA	Voedsel en Waren Autoriteit
VWS	Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
Vz	Voorzitter